

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

De Deo Vno, & Trino

Vindalium, 1646

Sect. V. De prouidentia Diuina, & prædestinatione physicâ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38742

Nota 2. ex respons. ad 1. quædam opera tribui misericordiæ, quædam iustitiæ, quia in nonnullis magis apparet misericordia, & in aliis iustitia: vnde damnatio reprobatorum dicitur simpliciter opus iustitiæ, quia iustitia punitiua potiores partes in ea obtinet; in illa tamen apparet misericordia: non quidem totam miseriam depellens, sed etiam minuens, quatenus reprobi puniuntur citra condignum, id est, minori pœna quàm per se loquendo, & seclusa ordinatione Dei eorum peccatis sit debita; sicut vice versa prædestinati præmiantur ultra condignum, quatenus potuisset Deus sine iniustitia, minorem gloriam eorum operibus decernere, quàm de facto decreuerit,

SECTIO V.

De Prouidentiâ diuina & prædeterminatione Physicâ.

CONCLUSIO I.

Ponenda est in Deo prouidentia.) Est de fide, vt patet ex Script. Sapient. 6. æqualiter cura est illi de omnibus:

Matth. 6. Respice volatilia cœli, &c.
 Rationem affert S. Thomas 1. p. q. 12.
 art. 3. quia prouidentia nihil est aliud
 quàm ratio ordinis rerum in finem: at
 in Deo est talis ratio cùm operetur per
 intellectū, adeoque necesse sit omnium
 effectū quos producit, rationem in eo
 præexistere.

Addit autem S. Doct. prouidentiam
 Deo non competere, si sumatur vt est
 ratio ordinis proprii actus, quia in Deo
 nihil est ordinabile in finem sed tantum
 si sumatur vt est ratio ordinatiua alio-
 rum in finem; Deus enim omnia produ-
 cit, & in finem ordinat. Et in responsione
 ad 2. monet rationem illam ordinis quæ
 dicitur prouidentia, esse æternam; dispo-
 sitionem verò & executionem illius esse
 temporalem, & vocari gubernationem.

Nota 1. prouidentiam non esse con-
 stituendam formaliter in solo actu in-
 tellectus, sed etiam in actu voluntatis,
 cum prouidentia præter rationem ordi-
 nis mediorum ad finem, se tenentem ex
 parte intellectus, dicat curam aliquam
 & studium, adeoque voluntatem libe-
 ram rerum gerendarum, vt patet ex lo-
 cis Scripturæ citatis.

Nota 2. prouidentiam vt spectat ad
 intellectum, non debere constitui in

actu imperij, quo decretum voluntatis intimatur; talis enim actus videtur superfluous, cum posita scientia naturali, qua Deus perfectè nouit per quæ media quælibet res possit in suum finem ordinari, simulque posito decreto efficaci, quo Deus statuit, vt talis res, per tale medium in suum finem dirigatur, necessario sequatur effectus à Deo prauisus. Et quamuis talis actus admittatur, non videtur ratio prouidentia in eo posse constitui, cum per illum prouidentia iam à Deo constituta, intinetur potentia executiua: quare probabilius, meo iudicio, senties si dicas, prouidentiam in suo conceptu formali adæquato includere, tam rationem ordinis mediorum ad finem, quam propositum seu decretum liberum diuinæ voluntatis efficaciter intendentis talem finem, & talia media eligentis.

CONCLUSIO II. In Deo est prouidentia rerū omnium. Ita S. Doct. qu. cit. art. 2. quod probat, quia cum omne agens agat propter finem tantum se extendit ordinatio effectuum in finem, quantum se extendit causalitas primi agentis; causalitas autem Dei qui est primum agens se extendit vsque ad omnia entia, non solum quantum ad

principia speciei, sed etiam quantum ad principia individualia, tam corruptibilem quam incorruptibilem: unde necesse est omnia quæ quouis modo habent esse à Deo, ordinata esse in finem, sicque illius subdi prouidentia.

Hic autem quæri potest 1. an aliquis euentus sit casualis & fortuitus respectu diuinæ prouidentia. Respondet S. Thom. ad 1. negatiuè quod probat, quia effectus dicitur casualis vel fortuitus; respectu causæ cuius ordinem effugit at quamuis possit aliquis effectus exire ordinem causæ particularis, eò quòd hæc potest impediri ab alia causa particulari, non tamen potest effugere ordinem causæ vniuersalis; cum omnes causæ particulares, tam impediens quam impeditæ, sub vniuersali concludantur, omnes illius concursu ad operandum egeant, & nulla possit impedire, ne quòd ipsa intendit, aut futurum præuidit eueniat.

Quæritur 2. An mala culpæ, sub diuinam prouidentiam cadant. Respondeo affirmatiuè, nam hæc mala dupliciter considerantur, vel formaliter vt sunt mala & peccata, vel materialiter prout habent entitatem quandã realem, & positiuam; utroque modo sub diuinam pro-

videntiam cadunt: primò quidem, quia etsi Deus non sit auctor peccatorum, ea tamen permittit, & ordinat in bonum finem, adeoque sunt materia circa quam diuina prouidentia versatur. Secundò etiam, quia etsi Deus non sit causa mouens ad entitatem materiale peccati, ad illam tamen concurrit, quando voluntas creata ad eam se determinat; cum enim eiusmodi entitas sit aliquid reale & physicum, repugnat quod existat in rerum natura, sine influxu primæ causæ, cuius proinde prouidentia sicut & causalitas ad eam se extendit.

CONCLUSIO III. Deus immediate rebus omnibus prouidet, quantum ad rationem ordinis, licet non quoad executionem. Ita S. Thomas 1. p. qu. 22. art. 3. ubi præmittit ad prouidentiam duo pertinere, nempe rationem ordinis rerum prouisarum in finem, & executionem ordinis, quæ gubernatio dicitur: quo posito docet quantum ad primum horum, Deum immediate omnibus prouidere, quia in suo intellectu habet rationem omnium effectuum, & causarum per quas produci debent; quantum verò ad secundum, quædam esse media diuinæ prouidentia, quia Deus inferiora gubernat per superiora

non ex defectu virtutis, sed ex abundantia suæ bonitatis, ut scilicet dignitatem causalitatis etiam creaturis communi-
cet. Quod non ita debet intelligi, ut ipse Deus per se non exequatur ordinem à sua prouidentia in rebus præstitutum, sed ita ut cum non exequatur nisi cum causis secundis, simul ad eundem concurrentibus.

Nota ex art. 4. prouidentiam diuinam quibusdam rebus necessitatem imponere, non autem omnibus, quia ad illam spectat res omnes ordinare in finem, non modo separatam qui est diuina bonitas, sed etiam in ipsis rebus existentem, qui est perfectio vniuersi; at talis perfectio non esset, si omnes gradus essendi non inuenirentur in rebus, quare ad prouidentiam diuinam pertinet, omnes gradus entium producere; adeoque præparare causas necessarias & contingentes, ut ex his effectus necessarij & contingentes oriantur.

CONCLUSIO IV. Prouidentia diuina non semper assequitur finem particularem ad quem res ordinat.) Hoc patet tam in prouidentia naturali quam in supernaturali; nam in primis res naturales ordinantur à Deo ad suos fines particulares sibi proportionatos, à quorum

DE DEO. CAP. V.

tamen consecutione non raro impediuntur, vt pater quando contingunt effectus monstrosi, & casuales.

Deinde Deus, ex vera & sincera intentione saluandi omnes homines, præparauit illis media sufficientia per quæ possent saluari si vellent, & tamen omnes de facto non saluantur; ergo prouidentia non obtinet finem illum particularem ad quem eiusmodi media destinant; idque obseruat sanctus Thom. 1. distinct. 40. quæst. 1. art. 2.

Nota oppositum non colligi ex collecta quæ recitatur Dominica seprima post Pentecost, vbi ita habetur; Deus cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur; verum enim est, diuinam prouidentiam nunquam falli, etsi non semper finem particularem obtineat; tum quia Deus probè scit media quæ destinant ad talem finem, ex defectu causæ secundæ effectum non habitura; tum quia licet aliquid recedere videatur à diuina prouidentia secundum vnum ordinem, in illam relabitur secundum alium, vt notat S. Thom. 1. p. q. 9. art. 6.

CONCLUSIO V. Physica prædeterminatio cum nostræ libertatis vsu nullo modo coherere potest, adeoque

TRACTATUS

repugnat quòd prouidentia diuina hominem physice prädeterminet ad actus liberos.) Probatur 1. quia ex sententia Ansel lib. 2. cur Deus homo, cap. 18. in Scholis receptissima, necessitas antecedens repugnat libertati quoad usum & exercitiũ, & sola consequens cum ea coheret; necessitas autem inducta per physicã prädeterminationẽ est vere antecedens, & nullo modo consequens, cum antecedar, & causet physice actum voluntatis nostræ eumque non supponat vt iam in præscientia Dei positum, aut ponendum sub conditione.

Dices 1. necessitatem antecedentem vt venit à Deo, non tollere libertatem, vt patet in negatione Petri quæ fuit libera, etsi posita antecedente Christi prædictione, euenerit necessariò. Verùm hoc exemplum non est ad propositum, quia etsi prædictio Christi negationẽ Petri tempore præcesserit, ordine tamen rationis fuit ea posterior; cum non ideò Petrus Christum negauerit; quia Christus prædixit, quin potius prædixerit Christus, quia Petrus vere negaturus erat: quare necessitas negationis orta ex Christi prædictione, non erat antecedens, sed consequens.

Dices 2. Patres Dominicanos in priuatis colloquiis, plerùmque iam affirma-

re solitos, in eorum sententia, posita motione physicè prædeterminante, voluntatem non agere necessariò, sed tantùm infallibiliter. Verùm qui ita loquuntur, non satis sincerè videntur agere: nam cū non admittant infallibilitatem tantùm moralem, quæ potest effectu carere nec metaphysicam consequentem, ortam ex scientia Dei conditionata planè infallibili, & frustrationi minimè obnoxia, sequitur eos loqui de infallibilitate metaphysica antecedente, orta præcisè ex motione diuina & vi illius intrinseca, antecedenter ad quamcumque præuisionem operationis futuræ. At eiusmodi infallibilitas, tam certò coniuncta est cum effectu, ex vi solius motionis diuinæ, vt posita motione illa, possibile non sit voluntatem non agere; adeoque necesse sit eam agere, idque ea necessitate antecedente planè ineluctabili, quam Bannez & alvarez perspicuè admittunt, quæque omnes sinceri physicæ prædeterminationis defensores probare tenentur, si cōsequenter loqui velint. Si quis tamen quandã prædeterminationē physicam effinxerit, per quam absolutè velit nō imponi voluntati ea præuentæ, nec firmitatē agendi, moneo argumēta nostra contra eiusmodi prædeterminationem non dirigis; sed contra aliam longe

diuersam, vt iam non semel alibi, à nobis obseruatum fuit.

Probat^r 2. quia illud liberum dicitur, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere vel nō agere, at posita physica prædeterminatione ad agendum, voluntas non potest non agere, sed necessario agit illud vnum ad quod impellitur, ergo non agit libere. Maior patet ex vulgari definitione libertatis, apud Theologos & Philosophos, tam antiquos, quàm recentiores communissime recepta; minor vero non negatur ab aduersariis, quando sincere exponunt quid per physicam prædeterminationem intelligant.

Dices, non esse de ratione libertatis, quòd in sensu composito cum omnibus requisitis ad agendum, voluntas possit operari, vel non operari, sed satis esse quòd id possit in sensu diuiso. Contrà, nam iuxta hanc explicationem tribuenda erit libertas amorì beatifico, & actionibus brutorum? hæc enim & similia non sunt necessaria, nisi in sensu composito cum omnibus ad agendum prærequisitis. Deinde quid iuuat meam libertatem, quod possim non agere in sensu diuiso, si mihi impossibile sit vt faciam sensum diuisum.

Instabis

Instabis definitionem allatam libertatis veram esse in sensu composito, si compositio fiat inter omnia ad agendum prærequisita, & potentiam non agendi; non tamen si fiat compositio inter illa, & carentiam operationis. At certè hoc gratis dicitur, quia ex communi omnium sensu, positis omnibus ad agendum prærequisitis, voluntas habet potentiã proximam & expeditam ad non agendum, adeoque potest si velit nõ agere, seu ponere carentiam operationis. Eò vel maximè quia inter omnia prærequisita ad agendum per se spectata, & negationem actionis nulla assignari potest oppositio, ratione cuius repugnet ea simul componi in eadem voluntate.

Nota ad soluenda omnia aduersariorum argumenta, quæ pro physica prædeterminatione afferri solent, perperam congeri testimonia & rationes quibus probatur, Deum præfinire actus nostros, & voluntatem nostram eos applicare, mouere, inclinare, impellere; Ista enim & similia vel, coniuncta sunt cum necessitate agendi, vel non: si non sunt coniuncta, ex iis probari non potest physica prædeterminatio, cum hæc omnium consensu necessitatem agendi inferat. Si verò ex iis necessitas agendi infertur, inde Deo.

stamus ea ut summum debere intelligi de necessitate consequente, quam nos admittimus, non autem de necessitate antecedente: qualis ea est quæ infertur per prædeterminationem physicam. Unde illa propositio, necesse est eum conuerti, quem deus efficaciter vult conuerti, item illa, impossibile est quod ille non conuertatur, quem deus absolute vult conuerti, aliarque similes quibus interdum Patres, & Scholastici vtuntur, nullo modo causam prædeterminantium iuuant, cum, semper contendamus dictas propositiones non posse, nec debere intelligi nisi de necessitate consequente, ipsisque probandum supersit eas de necessitate antecedente, qualis ea est quæ in physica prædeterminatione essentialiter includitur, accipiendas esse.

CONCLUSIO VI. Nullo modo admittendum est quod deus voluntatē nostram physicè prædeterminet ad actus malos.) Probatur 1. ex Conciliis, Arau-
ficanum 2. cap. 25. ita habet. Aliquos ad malum diuina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione in illos anathema dicimus: At quid quæso est

aliquem prædestinare ad malum? sanè aliud nihil quàm efficaci decreto statuere, vt ille actum malum perpetret, eumque ad talem actum efficaciter impellere. Et Concilium Trident. sess. 6. can. 6. eos dānat qui dicunt, deū operari mala opera non solum permissiue, sed etiam propriè & per se; at Deus propriè, & per se operatur opera mala, & non tantum permissiue, si decreto absoluto statuit vt ea fiant, & ad illa patranda voluntatem physicè prædeterminat.

Probatur 2. ex Patribus, Augustinus lib. 3. de lib. arb. cap. 4. Deus, inquit, omnia quorum auctor est præscit, nec tamen omnium quæ præscit ipse auctor est: quorum autem non est auctor, iustus est ultor. At negari non potest, quin homo puniatur propter ipsos actus materiales peccatorum: verbi causa, propter actuale homicidium, vel adulteriū realiter spectatum: ergo Deus ex mente Augustini, non est causa quòd homo eiusmodi actus eliciat: esset autem sine dubio, si illum ad eos physicè impelleret, & prædeterminaret. Quis etiam capiat hominem iustè puniri propter actus prauos, si ad eos fuit ab ipsomet Deo impulsus per motionem physicè prædeterminantem, id est tam efficacem, vt eā

positâ impossibile sit non malè agere?

Augustinum sequutus Prosper respõ-
sione 10. ad obiectiones Vincentianas.
Detestanda, inquit, & abominanda opi-
nio, quæ Deum cuiusque malæ volunta-
tis, aut malæ actionis credit autorem;
cuius prædestinatio, nunquam extra bo-
nitatem, nunquam extra iustitiam est;
vniuersæ enim viæ Domini misericor-
dia & veritas, adulteria enim marita-
tarum. & corruptelas virginum non in-
stituere nouit sancta diuinitas, sed dam-
nare, nec disponere, sed punire. In quibus
verbis ponderandum est, Prosperum di-
sertè loqui de ipsis malis actibus reali-
ter spectatis, & graui censura damnare
eam sententiam, quæ tales actus in Deū,
vt in causam impellentem refert. Vnde
sine fundamento dicunt aliqui, prædicta
& similia debere intelligi de actibus ma-
lis formaliter vt mali sunt; præsertim
cùm ij quos reprehendebant Patres non
assererent, Deum nos impellere ad actus
malos, vt formaliter mali sunt.

Probatur 3. variis rationibus, quarum
prima est, quia homo qui peccat, habet
auxilium sufficiens, vt possit peccatum
virare, si velit; at nullum est tale auxi-
lium, si physicè prædeterminatur ad actū
malum, vt per se notum videtur; siquidē

posita tali motione, impossibile est ut non peccet, sub quacunque gratia constitutus sit.

Secunda est, quia homo peccat liberè, ergo non prædeterminatur physicè ad actum peccati. Sequela patet ex conclusione præcedenti, ubi ostendimus physicam prædeterminationem non stare cum usu nostræ libertatis.

Tertia, de fide est Deum non velle peccatum, at oppositum sequeretur si nos prædeterminaret ad actus prauos: siquidem nihil magis volumus quàm id quod decreto absoluto, & efficaci volumus ut fiat, idque ex nobis ipsis, seu aliunde minimè impulsu, quodque mediis efficacissimis fieri curamus, eo modo quo statuimus.

Quarta, si Deus voluntatem nostram physicè prædeterminaret ad actum peccati, esset causa peccati, at hoc dici non potest, ergo neque illud; sequela maioris ostenditur, nã si dæmon dicitur causa peccati, quatenus te inducit ad actum prauum, variis suasionibus quas facile cum diuino auxilio repellere potes; quãtò magis Deus dicitur causa peccati, si te physicè prædeterminat ad actum malum? Imo si tu ipse es causa peccati, quatenus te determinas ad actum malum,

à fortiori Deus erit causa peccati, si non re determinas ad talem actum nisi iam ab illo ad eundem actum prædeterminatus.

Dices, ideò Deum non esse causam peccati, quia prædeterminat tantum ad entitatem & substantiam peccati, seu ad actum ut actus est, non autem ad malitiam illius. Verùm hæc responsio gratis conficta est, quia quod per se directè est causa ut ponatur aliquid, consequenter est causa, ut ponatur aliud, quod cum eo necessario & inseparabiliter coniunctum est; at malitia est inseparabilis ab entitate & substantia peccati, prout ista hic & nunc ponitur ab homine rationis cōpore: ergo si Deus est causa quòd homo in his circumstantiis ponat entitatem & substantiam peccati, consequenter est etiam causa quòd formale peccati ab eo ponatur. Eo vel maximè, quia quando Thomistæ dicunt Deum prædeterminare ad actum prauum, ut actus est, non loquuntur de ratione generica actionis; quæ ut sic non est moraliter mala, sed de tali actu in specie, ut est verbi causa, odium Dei, aut blasphemia, qua ratione malitiam essentialiter, adeoque inseparabiliter coniunctam habet.

Nota I. Deum non sic uti prauis ho-

minibus tanquam instrumentis ad alios debellandos aut affligendos, ut eos prædeterminet ad eiusmodi actus, sed partim quia permittit ut mali aliis noceant, partim quia iusto iudicio eos deserit, quibus nocumentum infertur, non dat eis adiutorium quo malum sibi imminens caueant.

Nota 2. omne quidem ens per participationem reducendum esse ad ens per essentiam, non tamen eodem modo; quia licet Deus recte & merito prædeterminet ea omnia quæ se solo facturus est, non tamen æquum est ut se solo, & non attendendo ad exigentiam voluntatis creatæ, eam prædeterminet ad omnes actus siue bonos, siue malos qui in tempore ab ea prodituri sunt. Neque propterea sequitur multa esse prima principia, quia etsi voluntas creata non indigeat prædeterminari ad agendum, nihil tamen sine intimo Dei influxu conseruante & cooperante operari potest, quod repugnat rationi primi principij. Plura ad has duas Conclusiones spectantia videnda sunt in suavi Concordia disp. 2. ubi præcipua incommoda quæ ex physica prædeterminatione sequuntur latissime tractauimus: omnesque aduersarij eorum euasiones, quibus argumenta nostra

200 TRACTATUS
eludi possunt, satis accuratè pro tenui-
tate nostra occupauimus.

SECTIO. VI.

De Prædestinatione.

CONCLUSIO I.

IN Deo de facto admittenda est ali-
quorum prædestinatio.) Est de fide,
probatumque primò ex Script. Rom. 8.
Quos prædestinauit, hos & vocauit: Et
Ephes. 1. Prædestinati secundum propo-
situm eius qui operatur omnia secundum
consilium voluntatis suæ. Mitto loca
quæ testantur aliquos à Deo esse ele-
ctos, aut eorum nomina scripta esse in
cælis; ex his enim & similibus apertè
deducitur prædestinationis existentia,
sicut ex innumeris Patrum testimoniis,
quæ hîc recensere superfluum foret.

Secundò idem ratione ostenditur, nam
prædestinare est ab æterno aliquibus de-
stinare certa media, per quæ vitã æter-
nam efficaciter consequantur; atqui
Deus ab æterno nonnullis eiusmodi me-
dia destinauit, ergo & eos prædestinauit.